

A SZENTGOTTHÁRDI CSATA

A könyvet írták:

Csuk Ferenc | dr. Gábor László | Horváth Zsuzsanna | Kovács-Buna József
Molnár Piroska | Szép Renáta | Baráth Zsolt | Czigány István | Hausner Gábor | Nagy Levente
Pálffy Géza | Perjés Géza | Sudár Balázs | dr. Tóth Ferenc

A fotókat készítették:

Bana Ferenc | Bartos Károly | Bonyhádi Zoltán | Dancsecs Árpád | dr. Gábor László
Herczeg Rita | Jene Sándor | Kerényi János | Simon Attila | Veres Gábor

A kötet megjelenésében közreműködtek:

Csicsai Dóra | Domiter Judit | Honismereti Klub | Kerényi János
Nyelvhatár Oktatási Stúdió és Fordítóiroda Szolgáltató Bt. | Szentgotthárdi Fotóklub | Szentgotthárd Város Önkormányzata

Megjelent 2015-ben a Szülőföld Könyvkiadó gondozásában.

A kiadásért felel: Farkas Csaba

ISBN 978-615-5214-96-7

A könyvben megjelenő fotók szerzői jogvédelem alatt állnak.

Minden jog fenntartva. Tilos ezen kiadvány bármely részét sokszorosítani,
információs rendszerben tárolni, vagy sugározni bármely formában vagy módon,
a kiadóval történt előzetes megállapodás nélkül.

A SZENTGOTTHÁRDI CSATA

HÁBORÚ ÉS BÉKE ZRÍNYI MIKLÓS KORÁBAN

SZÜLŐFÖLD KÖNYVKIADÓ
SZOMBATHELY

2015

Tisztelt Olvasó!

Huszár Gábor
polgármester

Szentgotthárd kimeríthetetlen forrás. Mi sem bizonyítja ezt jobban, minthogy Ön már a negyedik Szentgotthárdhoz kapcsolódó kiadványt forgathatja. Bemutattuk már a várost fotók segítségével, ezt követően a gyermekek szemével, egy másfajta nézőpontból kerülhettek közelebb Magyarország legnyugatibb városához. A település alapításának 830. évfordulója alkalmából egy illusztris kiadványban foglaltuk össze több évszázados történetünket, most pedig az 1664. évi szentgotthárdi csata 350. évfordulója ad újabb alkalmat egy gazdag ismeretanyag közzétételére.

Kiadványuk egyszerre elégíti az olvasó tudományos, könnyed ismeretterjesztő és kulturális igényeit. 2014 májusában egy nemzetközi konferencia keretében eleve-nítettük fel az Európára is jelentős hatást gyakorolt csata eseményeit, amelyen számos magyar és külföldi előadó osztotta meg ismereteit, kutatási eredményeit az érdeklődőkkel – ezek közül néhányal most Ön is megismerkedhet. De gondoltunk azokra is, akik a könnyedebb, kevésbé tudományos stílust részesítik előnyben, kiadványunk második része számos érdekességet tartogat számukra.

Reméljük, könyvünk felkelti érdeklődését Szentgotthárd és története iránt, s ha így van, várjuk Önt szeretettel városunkban, ahol felfedezheti történeti emlékeinket, épített és természeti értékeinket egyaránt.

Gábor Huszár

Dear Reader,

Sehr geehrte Leserinnen und Leser,

Szentgotthárd is an inexhaustible source. This statement is proven best by the fact that you can turn the pages of the fourth publication relating to Szentgotthárd. We have presented the town via photos already, then from children's view, you could get closer to the most western town all over Hungary from a different aspect. For commemorating the 830th anniversary of the town's foundation, we have summarised our history of several centuries in an illustrious publication and now, the 350th anniversary of the Szentgotthárd battle of 1664 provides a newer opportunity to release a rich thesaurus of information.

Our publication fulfils the reader's scientific, cultural needs and their interest in acquiring knowledge in a lighter way at the same time. In May 2014, within the framework of an international conference, where several Hungarian and foreign lecturers shared their knowledge and research results, we called forth the events of the battle that affected even Europe in a considerable way. You can get acquainted with some of these events now. In addition, we have considered readers that prefer a lighter, less scientific style: there are lots of interesting things for them in the second part of this work.

We hope, our book can raise your interest in Szentgotthárd and its history and if it is so, then, we are looking forward to you in our town where you can discover our monuments and both of our built and natural values.

Gábor Huszár
mayor

Szentgotthárd ist eine unerschöpfliche Quelle. Nichts beweist dies mehr, als dass Sie nun schon die vierte Publikation über Szentgotthárd in den Händen halten können. Wir haben Ihnen die Stadt schon mit Photos vorgestellt, dann mit den Augen der Kinder und Sie konnten aus einer anderen Perspektive der westlichsten Stadt Ungarns näher kommen. Aus Anlass des 830. Jahrestages der Gründung des Ortes hatten wir unsere jahrhundertealte Geschichte in einem illustren Band zusammengefasst und jetzt ergibt sich aus Anlass des 350. Jahrestages der Schlacht bei Szentgotthárd im Jahre 1664 wieder die Gelegenheit eine Fülle von Wissen zu veröffentlichen.

Unsere Publikation befriedigt sowohl die wissenschaftlichen und populärwissenschaftlichen als auch die kulturellen Bedürfnisse der Leser. Im Mai 2014 erweckten wir im Rahmen einer internationalen Konferenz die Ereignisse der Schlacht wieder zum Leben, die auch auf Europa eine große Wirkung hatte. Dort stellten ungarische und ausländische Vortragende den Besuchern ihre Kenntnisse und Forschungsergebnisse vor. Einige davon können auch Sie jetzt kennenlernen. Aber wir haben auch an diejenigen gedacht, die einen leichteren, weniger wissenschaftlichen Stil bevorzugen. Der zweite Teil unserer Publikation hat ihnen viel Interessantes zu vermitteln.

Wir hoffen, dass unser Buch Ihr Interesse an Szentgotthárd und seiner Geschichte erweckt. Und wenn es sich ergibt, erwarten wir Sie sehr herzlich in unserer Stadt, wo Sie unsere historischen Denkmäler wie auch die baulichen Werte und Schätze der Natur entdecken können.

Gábor Huszár
Bürgermeister

Draga bralka, dragi bralec!

Monošter je neizčrpen vir. Nič ne dokazuje tega dejstva bolj kot to, da imate v rokah že četrto publikacijo o Monoštru. Mesto smo vam že predstavili s pomočjo fotografij, temu je sledila predstavitev z otroške perspektive. Tako ste lahko najbolj zahodno mesto na Madžarskem spoznali še z drugega zornega kota. Ob 830. obletnici ustanovitve naselja smo z ilustrirano publikacijo predstavili več stoletij dolgo zgodovino mesta, sedaj pa vam 350. obletnica bitke pri Monoštru ponuja novo priložnost za prikaz spoznavanja njegove bogate preteklosti.

Izdano delo zadovoljuje tako znanstvene in izobraževalne kot tudi kulturne potrebe bralca. Maja 2014 smo v okviru mednarodne konference obudili spomin na potek bitke, ki je pomembno vplivala tudi na evropsko zgodovino. Na konferenci so številni madžarski in tuji predavatelji vsem, ki jih je to zanimlo, predstavili svoje poznavanje tematike in rezultate raziskav – nekatere izmed njih boste sedaj lahko tudi prebrali. Mislili pa smo tudi na tiste bralce, ki dajejo prednost lažjemu, manj znanstvenemu slogu pisanja. Drugi del naše publikacije vsebuje številne zanimivosti, predvsem za slednje.

Upamo, da bo ta knjiga vzbudila vaše zanimanje za Monošter in njegovo zgodovino. Če to drži, vas pristrčno pričakujemo v našem mestu, kjer lahko odkrivате zgodovinske spomine, njegovo arhitekturo in naravno dediščino.

Gábor Huszár
župan

Sayın Okur,

Sentgotthard tükenmeyen bir kaynaktır. Bunun başlıca kanıtı bu elinizde tuttuğunuz, konusu Sentgotthard olan dördüncü eserdir. Şehrimizi önce fotoğrafların yardımıyla tanıttık, sonra Macaristan'ın en batısında bulunan bu şehrine çocukların gözleriyle, yani farklı bir bakış açısından bakmayı hedeflemiştik. Kentimizin kuruluşunun 830. yıldönümünde ise yüzyıllara uzanan tarihimizi görkemli bir kitapta özetlemiştik. Şimdi ise 1664. yılındaki Sentgotthard savaşının 350. yıldönümü, zengin bir bilgi yelpazesini gözler önüne sermek için fırsat sunar.

Kitabımız hem bilime, hem belgesel dökümanlara hem de kültür ayrıntılarına merak duyan okurların ihtiyacını karşılamaktadır. 2014 Mayıs'ında uluslararası bir konferansın çerçevesinde Avrupa'yı da derinden etkilemiş olan bu savaşın ayrıntılarını açıkladık. Bu konferansta çok sayıda Macar ile yabancı konuklarımız bilgilerini ve araştırmalarının sonuçlarını katılımcılarla paylaşmıştır. Bu bilimsel konuşmaların bazılarını size sunarız. Kitabın sayfalarını bilimsel amaçla değil, daha çok eğlenmek için çevirecek olanları da unutmadık. Onlar özellikle ikinci ciltte ilginç detaylar bulabilir.

Umarım, kitabımız ilginizi çekmiştir. Sentgotthard şehrini ve zengin tarihini merak ederseniz, tarihi eserlerini, mimari özelliklerini ve doğal güzelliklerini keşfetmeye seve seve bekleriz Sizi.

Gábor Huszár
belediye başkanı

Cher Lecteur,

Szentgotthárd est une source inépuisable. Cette proposition est prouvée par le fait que vous feuilliez déjà la quatrième publication relative à Szentgotthárd. Nous avons introduit la ville à l'aide des photos puis en la suivant aux yeux d'enfant d'un autre point de vue, en vous rapprochant à la ville de la Hongrie la plus occidentale. Nous avons récapitulé notre histoire de plusieurs centaines de siècles dans une publication illustre à l'occasion de la 830e anniversaire de la fondation de la ville et maintenant, la 350e anniversaire de la bataille de Szentgotthárd de 1664 donne une nouvelle opportunité pour publier des ressources riches.

Notre livre satisfait les besoins scientifiques, culturels du lecteur en même temps son intérêt du savoir en style léger. En mai 2014, dans le cadre d'une conférence internationale où plusieurs contributeurs hongrois et étrangers partageaient avec l'audience leurs connaissances, leurs résultats de recherche, nous avons évoqué les événements de la bataille - qui exerçait un effet considérable aussi à l'Europe - dont vous pouvez trouver quelques-uns ici. Nous avons considéré les lecteurs qui préfèrent un style plus léger, moins scientifique: la deuxième partie de ce livre contient beaucoup de choses intéressantes aussi pour eux.

Nous espérons que cette publication sera intéressante pour vous, pour mieux connaître Szentgotthárd et son histoire, et, s'il est comme ça, alors nous serions à votre disposition dans notre ville où vous pouvez découvrir nos monuments, nos valeurs bâties et aussi bien que nos valeurs naturels.

Gábor Huszár
maire

Caro lettore!

Szentgotthárd è una fonte inesauribile. A dimostrarlo vi è questa quarta pubblicazione sulla città che ora tenete in mano. In precedenza avevamo già presentato la località tramite foto e successivamente potevate conoscere più profondamente, sotto altri aspetti, la città più occidentale dell'Ungheria e cioè, come la vedono i bambini. In occasione dell'anniversario 830° della sua fondazione era stata riassunta la storia plurisecolare in una pubblicazione illustrativa e ora vi è l'anniversario 350° della battaglia di Szentgotthárd a fornirci motivo per presentare al pubblico la raccolta ricchissima disponibile sull'evento.

Questo libro mira a soddisfare varie aspettative dei lettori, da interessi scientifici a esigenze educative e culturali. Nel maggio 2014, nell'ambito di una conferenza internazionale, erano evocati gli episodi della battaglia di Szentgotthárd che avevano svolto un ruolo significativo anche a livello europeo, numerosi studiosi ungheresi e stranieri condividevano il risultato della loro ricerca sull'argomento - ora potete conoscere alcune di queste affermazioni. Inoltre, abbiamo pensato anche a coloro che preferiscono lo stile più leggero e meno scientifico, la seconda parte del libro è dedicato a presentare alcune curiosità.

Speriamo che il nostro libro susciterà il vostro interesse nei confronti di Szentgotthárd e della sua storia e se così fosse, noi saremo in attesa ad accogliervi con piacere nella nostra città tanto amata, dove potete scoprire personalmente i ricordi del passato, i valori costruiti e naturali.

Gábor Huszár
Sindaco

Előszó

TÓTH FERENC

A szentgotthárdi csata – és az 1664-es magyarországi hadiesemények – közelmúltban lezajlott 350. évfordulója ismét ráirányította a figyelmet az esemény európai jelentőségére. Az 1664. augusztus elején a Rábán átkelt oszmán seregen aratott keresztény győzelem méltán tekinthető olyan összeurópai jelképnek, amelyre büszke lehet valamennyi mai kontinensünk összefogásán munkálkodó ember. A kerek évforduló számos kérdést vethet fel napjainkban is. Elevenítsük fel röviden az eseményeket néhány kérdésben. Az 1663-64-es török háború eseményei jóval korábbra nyúltak vissza. Egy hosszabb békeidőszak után, II. Rákóczi György erdélyi fejedelem sikertelen lengyelországi hadjárata következtében jelentek meg ismét az oszmán seregek erdélyi és magyarországi területeken, amelyre válaszul I. Lipót császár is jelentős erőket mozgósított. A háború 1663-ban lángolt fel igazán és Érsekújvár elestével a török hódítás elérte legnagyobb kiterjedését, sőt már Bécs városát is fenyegették az oszmán seregek. A császárvárosra leselkedő veszély hírére európai szintű összefogás indult el, amelynek következtében elsősorban birodalmi német területekről, valamint a francia királyságból érkeztek jelentős csapatok a császári haderő kiegészítésére.

Az 1664-es téli hadjárat során Zrínyi Miklós sikerrel elvonta a török főereget Kanizsa és Nyugat-Dunántúl irányába, amelynek következtében eltávolodtak a Duna-mentén való hagyományos felvonulási útvonaluktól – és ezzel utánpótlási bázisaiktól – és Körmend környékén érték el a Rábát. A folyóknak óriási stratégiai jelentőségük volt – némelyek szerint a folyók voltak Magyarország legerősebb védőbástyái – és a Rába folyó az utolsó komoly akadályt jelentette a Bécs felé vezető úton. Az első átkelés kudarcra után Szentgotthárd mellett a mai Mogersdorf környékén sikerült a töröknek egy időre megvetni a lábát. Az ezután következő csatában viszont a keresztény szövetségeseknek sikerült az ellenséget visszaverni a folyó túlsó partjára. A törökök céljairól keveset tudunk, valószínűleg nyertes pozícióból szerettek volna békét kötni, hiszen a császári követ a nagyvezír Köprülü Ahmed mellett vonult a hadjárat során a békefeltételekkel. A szövetségesek körében megoszlottak vélemények az óvatosabb Montecuccoli és a hevesebb francia és német hadvezérek körében. A csatában résztvevő erőkről viszonylag pontos információink vannak a szövetséges csapatok létszáma alapján. Itt kb. 25.000 főről van tudomásunk, de ne felejtjük el, hogy ezek papíron létező számok voltak, a valóságban állandóan változó létszámú és harcértékű erőkkel kellett számolni. Hasonló a helyzet az oszmán hadsereg esetében is, ahol még pontosabb létszámokkal rendelkezünk. Korábban 100.000 főre becsülték az itt felvonult oszmán hadsereget, ma jóval óvatosabb becslések alapján kb. 60-80.000 főről beszélhetünk. Összességében így is soha nem látott haderők vonultak fel Szentgotthárd térségében és ne felejtjük el, hogy a korabeli világ legerősebb és legmodernebb hadseregeinek csapatai vonultak fel. Olyan lehetett, mint manapság egy NATO hadművelet, hiszen a szövetséges keresztény hadseregben több nemzet is képviseltette magát. Olyan ritka alkalomnak lehettek tanúi a megfigyelők a korabeli Rába parton, hogy az évszázadokon át egymással küzdő császári és francia csapatok is egymással vállvetve küzdöttek az oszmánok ellen. Noha a döntő összecsapást nem ide tervezték a hadvezérek, az egész csata lefolyása utólag egy monumentális színházi rendezéshez hasonlítható. A törökök a jól behatárolható Rába-hurokban – a „színpadon” – kezdték meg az előrenyomulást, a szövetségesek pedig Rába bal partján a környező dombokra támaszkodva álltak fel. A szövetséges haderő főparancsnoksága a magaslatról, szinte „páholyból” nézhette az eseményeket. Több korabeli metszet is készült a csatáról, amelyeket elemezve a szakértők még azt is megállapították, hogy pontosan hol ülhetett az eseményeket megörökítő művész... A csatát a barokk kor szokásai szerint hangos zenei kísérettel és lelkesítő szövegekkel tették még színpadiasabbá. A Rába-hurokban megjelenő török csapatok vérszomjas támadása után a keresztény sereg középső részén felvonuló tapasztalatlan birodalmi csapatok meghátráltak és közülük sokakat a törökök kardélre hánytak. Ezt követően indult

meg a francia és császári ellentámadás, amely végül a csata sorsát eldöntötte. A kezdeti nehézségek után az események egy jól megrendezett színdarab forgatókönyve alapján látszottak történni, akár egy klaszikus francia drámában. Persze később a rendező és főszereplő sikerét többen is igyekeztek a maguk számára kisajátítani...

A hagyomány szerint a szentgotthárdi csatában sikerült az akkori világ legerősebb hadseregében számító oszmán haderő nyílt hadszíntéren legyőzni. Ha ezt teljesen nem is mondhatjuk el – hiszen az oszmán hadseregnek csupán egy kisebb, igaz főleg az elitből, vagyis a janicsárokból álló részét győzték le – mindenképpen mérföldkő jelentőségű ütközetről volt szó. A számbeli fölényben lévő és harcedzettebb oszmán hadsereget valójában a modern nyugat-európai harcászattal és haditechnikával sikerült térdre kényszeríteni. Ennek a lényege abból állt, hogy Európa nyugati felén – főleg a véres harmincéves háború (1618-1648) következtében – teljesen átalakultak a hadseregek. Az egykori feudális alapon szerveződő csapatokból fegyelmezetten mozgó és harcoló, kiképzett és lőfegyverekkel ellátott tömeghadseregek jöttek létre. Ezek, mint például a császári és a francia seregek, feltétlenül ütőképesebbnek bizonyultak a náluk fegyelmezetlenebbül mozgó és küzdő oszmán csapatoknál. Ennek felismerése nyomán vált lehetővé Magyarország felszabadítása is. Montecuccoli nem véletlenül éppen ebben a korban írta azokat a munkáit, amelyeknek köszönhetően mind a mai napig a modern katonai gondolkodás megalapozójának is tekintik. A szentgotthárdi csata leírását is tartalmazó kézikönyvét, kisebb-nagyobb kiegészítésekkel ellátva még évszázadokig használták. Részben neki is köszönhető, hogy a szentgotthárdi csata világhírűvé vált.

A csata megvívása után a szövetségesek olyan ellátási problémákkal küszködtek, amelyek miatt a keresztény csapatok jelentős része harcképtelenné vált, így nem mertek az egyébként hasonló helyzetben lévő oszmán fősereggel újra megütközni. A Rábán való átkelés pedig tragikus következménnyel járhatott volna. Másfelől pedig politikai okok is közrejátszottak a hadművelet gyors lezárásában. A császár ekkoriban már főleg a Habsburgok spanyol ágának jövőjével foglalkozott, hiszen már várható volt a spanyol király halála és egy utána kirobbanó örökösödési háború. Ehhez járult még a török háború költségei miatt fellépő súlyos pénzhiány is, ami valószínűleg csak megerősítette Montecuccoli híres mondásának igazságát. Mindezek következtében a szentgotthárdi csata jó aduként szolgált egy gyors, ám a magyar érdekek számára lesújtó következményekkel járó vasvári béke megkötéséhez.

A szentgotthárdi csata és a vasvári béke 350. évfordulója alkalmából Szentgotthárd és Vasvár városok önkormányzatai összefogtak a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontjával és egy nemzetközi tudományos konferencia keretében emlékeztek meg ezekről az Európa történelmében is jelentős eseményekről. A rendezvényen számos hazai és külföldi történész tartott előadást, ennek köszönhetően különböző nézőpontból eleveníthették fel a csata és béke emlékezetes történéseit. A jelen kötet az utóbbi időszak legfontosabb e témára vonatkozó tanulmányait tartalmazza. Emellett megtalálhatók itt a jubileumi megemlékezés legjelentősebb művészeti és kulturális hozadékai is. A kötet elkészítésében nagy szerepet játszottak a helyi önkormányzat munkatársai valamint a helytörténeti klub lelkes önkéntesei. Példamutató és lelkiismeretes munkájuk nélkül e kötet nem jöhetett volna létre. Ezúton is szeretnék Nekik köszönetet mondani! Hasonlóan hálás vagyok a konferencia résztvevőinek, akik előadóként és szerzőként is emelték a megemlékezés színvonalát. Sajnos közülük már nem lehet mindenki közöttünk. Tavaly december 13-án elhunyt R. Várkonyi Ágnes történész, művelődéstörténész, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszékének professor emeritusa, aki a szentgotthárdi csata korszakának kiemelkedő kutatója volt és számos e témára vonatkozó tudományos elemzéssel gazdagította a történettudományt. Az ő emlékének szeretném ajánlani e kötetet!

Preface

FERENC TÓTH

The recent 350th anniversary of the battle of Szentgotthárd – and the events of the war in Hungary in 1664 – have emphasised the European importance of this part of the history. The Christian victory over the Ottoman army that crossed the River Rába on the 1st August 1664 can be considered as a pan-European symbol which every person that work for the co-operation in our continent can be proud of. The round anniversary can put a lot of questions even nowadays. Let us bring some parts of the events back briefly. The events of the war with the Ottoman of 1663-64 went back long. After a long period of peace, the Ottoman army appeared again on the areas of Transylvania and Hungary as a consequence of the failed Polish campaign of II Rákóczi György, the Sovereign of Transylvania, as an answer to which the Habsburg Emperor, Leopold the First mobilised important effectives as well. The war broke up really in 1663 and by the fall of Érsekújvár, the Ottoman conquered the most areas, moreover, their troops threatened the town of Vienna. When hearing about the danger threatening the town of the emperors, European-level co-operation started as a sign of which important troops arrived many from German areas and the French kingdom in order to supplement the effectives of the Habsburg emperor.

During the campaign in the winter of 1664, Zrínyi Miklós drew away the main Ottoman troop toward Kanizsa and Western Transdanubia, as a consequence of which the Ottoman were distracted of their traditional running near the River Danube – and by that, of their refill base – and they arrived to the River Rába near Körmend. The rivers had huge strategic importance – some people believed that the rivers were the strongest fastnesses of Hungary – and the River Rába meant the last serious block toward the road to Vienna. After the failure of the first crossing, the Ottoman gained a foothold for a while near Szentgotthárd, which is the area surrounding Mogersdorf (Austria) today. In the battle following that, the Christian Allied Armies could hurl the enemy back to the other side of the river. We know little about the objectives of the Ottoman; presumably, they wanted to sign peace of the winner's position because the delegate to the Emperor was marching with the peace conditions near Köprülü Ahmed, the Grand Vizier during the campaign. There were arborescent opinions among the allied armies with the more cautious Montecuccoli and the more boisterous French and German generals. We have relatively accurate information on the strengths participating in the battle based on the headcount of the allied armies. We have learnt about 25000 soldiers but it should be mentioned that these figures existed only on paper and in reality, constantly changing headcounts and war powers had to be considered. The situation of the Ottoman army is similar where we have much less accurate headcounts. The headcount of the Ottoman army marching here was estimated 100000 and today, the much more careful estimations suggest headcounts between 60000 and 80000. All in all, around Szentgotthárd effectives that had never been seen before, processed, and it should not be forgotten that the troops of the strongest and most modern armies of the era processed here. It could be compared to a NATO operation of today because several nations were represented in the allied Christian armies. The observers of that age could witness a rare occasion on the Rába riverside that the troops of the Habsburg emperor and French troops - that had been enemies for centuries - battled shoulder to shoulder against the Ottoman. Though the generals had not planned the decisive action here, the evolution of the whole battle can be compared to a monumental theatre direction. The Ottoman started to move forward in the clearly drawn loop of the Rába – on the „stage” – and the allied armies stood up by backing themselves on the surrounding hills on the left side of the Rába. The headquarters staff of the allied armies could watch the events from the height, like from a „box”. Several contemporary engravings were made on the battle, by the canalisation of which the experts could find even where exactly the artist recording the events could sit... The battle was made much more stage-like by music accompaniment and rousing speeches as it was usual in the baroque era. After the blood-hot attack of the Ottoman troops

appearing in the Rába-loop, the unlearned imperial troops, marching in the middle of the Christian army, pulled back and many of them were sabred by the Turkish. The French and imperial counter-attack started after that, which decided the finalities of the battle in the end. After the first difficulties, the events seemed to happen based on the script of a well-directed play, just like in a classical French drama. Of course, later, several people wanted to pirate the success of the director and the protagonist for themselves...

According to the tradition, the Ottoman army which was considered to be the strongest army of the world of that time could be conquered in stand-up fight in the battle of Szentgotthárd. Should this not be possible to state completely – because only a small part of the Ottoman army, composed of however, mainly the elite, that is to say of janissaries - it was a battle with absolute mile-stone importance. The Ottoman army - stronger in numbers and more war-tempered - could be brought to heels by the modern western European tactics and war technique in reality. The main point in this was that on the western part of Europe the armies were transformed completely – primarily as a consequence of the bloody Thirty Years' War (1618-1648). The former troops organised on feudal bases were transformed into mass armies operating in discipline and provided with firearms. They, such as the imperial and French troops, proved to be more efficient definitely than the Ottoman troops operating with less discipline. It was owing to this recognition as well that Hungary could be liberated. It was not by chance that Montecuccoli wrote his works just in that age owing to which he has been considered to be the founder of modern warrior thinking to this very day. His manual, including also the description of the battle of Szentgotthárd, provided with smaller and bigger supplements, was used for several centuries. It is owing to him partly that the battle of Szentgotthárd acquired world fame.

After having engaged in the battle, the allied forces struggled with refill problems because of which most of the Christian troops went out of action therefore, they did not dare to battle again with the Ottoman main army - that was in a similar situation, however. Crossing Rába could have had tragic consequences. On the other hand, political reasons also contributed to the fast closing of the operations. The emperor dealt with the future of the Spanish branch of the Habsburg mainly at that time because the death of the Spanish king and an inheritance war could be forecast already. The serious lack of money - appearing as a consequence of the expenses of the war with the Ottoman - contributed to this, which presumably strengthened only the truth of the famous saying of Montecuccoli. As a consequence of all the above, the battle of Szentgotthárd served as a good trump to conclude the peace of Vasvár fast, however, with distressful consequences to the Hungarian interests.

On the occasion of the 350th anniversary of the battle of Szentgotthárd and the peace of Vasvár, the municipalities of the town of Szentgotthárd and the town of Vasvár partnered with the Research Centre for the Arts of the Hungarian Academy of Sciences and within the framework of an international scientific conference, they commemorated the events that were important even in the history of Europe. Several Hungarian and foreign historians had lectures and owing to this, the well-remembered events of the battle and the peace could be brought back from various aspects. This volume includes the studies on this subject matter that have been the most important recently. In addition, the most important art and cultural results of the jubilee commemoration are also included. The staff members of the local municipality and the eager-minded volunteers of the local history club played a considerable role in producing the volume. This volume could not be produced without their exemplary and earnest work. I would like to say thanks to them hereby as well! I am similarly grateful to the participants of the conference, whether as lecturers or authors that leveraged the quality of the commemoration. Unfortunately, not all of them can be with us. On the 13th last December R. Várkonyi Ágnes historian, culture historian, the ordinary member of the Hungarian Academy of Sciences, the professor emeritus of the Hungarian History Chair for the Middle Ages and Early New Age of the Faculty of Arts of Eötvös Loránd Science University deceased that was the outstanding researcher of the period of the battle of Szentgotthárd and that enriched history by several scientific analyses on this subject matter. I would like to offer this book to her memory!

Vorwort

FERENC TÓTH

Durch den vor kurzem begangenen 350. Jahrestag der Schlacht bei Szentgotthárd – und der Kriegsereignisse von 1664 – wurde erneut auf die Bedeutung des Ereignisses für ganz Europa aufmerksam gemacht. Der am 1. August 1664 errungene Sieg der Christen über die Osmanische Armee, die die Raab überquert hatte, kann zu Recht als ein europaweites Zeichen betrachtet werden, auf das alle an dem Zusammenhalt unseres heutigen Kontinentes arbeitenden Menschen stolz sein können. Das Jubiläum wirft auch heute noch zahlreiche Fragen auf. Kurz ein kleiner Rückblick auf die Geschehnisse zu einigen Punkten. Die Ereignisse des Türkenkrieges der Jahre 1663-64 haben viel früher ihren Ursprung. Nach einer längeren Friedensperiode erschienen in Folge des erfolglosen Kriegszuges von Georg II. Rákóczi, des Fürsten von Siebenbürgen erneut die osmanischen Truppen in Siebenbürgen und Ungarn, worauf auch Kaiser Leopold I. erhebliche Kräfte mobilisierte. Der Krieg entbrannte dann richtig im Jahre 1663 und mit dem Fall von Nové Zámky (dt. Neuhäusl) erreichte die türkische Eroberung ihre größte Ausdehnung, sogar die Stadt Wien war schon von den osmanischen Truppen bedroht. Auf die Nachricht von der Bedrohung der Kaiserstadt begann ein europaweiter Zusammenschluss, in Folge dessen vor allem aus den deutschen Gebieten des Reiches und aus dem Königreich Frankreich große Verbände ankamen, um die kaiserlichen Truppen zu verstärken.

Bei dem Winterfeldzug im Jahre 1664 drängte Miklós Zrínyi die türkischen Hauptstreitkräfte erfolgreich in Richtung Kanizsa und Westtransdanubien, wodurch sie sich von ihrer traditionellen Aufmarschstrecke entlang der Donau - und damit von ihren Nachschubbasen – entfernten und bei Körmend die Raab erreichten. Die Flüsse hatten eine riesige strategische Bedeutung – manche sind der Meinung, dass die Flüsse die stärksten Schutzwälle Ungarns waren – und der Fluss Raab war das letzte große Hindernis auf dem Weg nach Wien. Nach dem ersten gescheiterten Überquerungsversuch hatten es dann die Türken geschafft, bei Szentgotthárd, in der Umgebung des heutigen Megersdorf eine Zeit lang Fuß zu fassen. In der darauf folgenden Schlacht war es jedoch den christlichen Verbündeten gelungen, den Gegner auf die andere Flussseite zurückzudrängen. Über die Ziele der Türken ist uns nicht viel bekannt, wahrscheinlich wollten sie in der Gewinnerrolle Frieden schließen, denn der kaiserliche Gesandte hatte schon während des Feldzuges das Friedensangebot des Großwesirs Ahmed Köprülü in der Hand. Bei den Verbündeten waren die Meinungen zwischen dem vorsichtigeren Montecuccoli und den ungestümeren französischen und deutschen Befehlshabern geteilt. Über die an der Schlacht teilnehmenden Kräfte haben wir relativ genaue Informationen über die Größe der verbündeten Truppen. Wir wissen von etwa 25.000 Mann, aber man darf nicht vergessen, dass das die Zahlen aus den schriftlichen Aufzeichnungen sind, in Wirklichkeit musste mit sich ständig ändernden Anzahl und Kampfkraft gerechnet werden. Ähnlich stellt sich die Situation auch bei der Osmanischen Armee dar, wo uns noch ungenauere Angaben zur Verfügung stehen. Früher wurde die hier aufmarschierte Osmanische Armee auf 100.000 Mann geschätzt, heute können wir aufgrund schon viel vorsichtigerer Schätzungen von ca. 60-80.000 Mann sprechen. Insgesamt marschierten im Raum Szentgotthárd auch sonst nie dagewesene Kräfte auf. Dabei darf nicht vergessen werden, dass hier die Truppen der stärksten und modernsten Armeen dieser Zeit aufeinandertrafen. Man kann sich das wie einen Einsatz der NATO heutzutage vorstellen, denn in der verbündeten christlichen Armee waren auch mehrere Nationen vertreten. Die Beobachter konnten am damaligen Ufer der Raab Zeugen eines so seltenen Ereignisses werden, bei dem die über Jahrhunderte miteinander kämpfenden kaiserlichen und französischen Truppen miteinander Schulter an Schulter gegen die Osmanen kämpften. Obwohl die Heerführer den Entscheidungskampf nicht hier geplant hatten, kann die ganze Schlacht nachträglich mit einer monumentalen Theateraufführung verglichen werden. Die Türken begannen den Vormarsch auf einer gut eingegrenzten Flussschleufe der Raab – auf der „Theaterbühne“ –, die Verbündeten traten am linken Ufer der Raab vor den umliegenden Hügeln an. Das Oberkommando der verbündeten Streitkräfte konnte die Ereignisse von Oben, fast von einem „Logenplatz“ aus verfolgen. Von der Schlacht wurden einige zeitgenössische Stiche angefertigt. Bei der Analyse konnten die Sachverständigen sogar feststellen, wo genau der Künstler gesessen haben könnte, der die Ereignisse verewigt hatte ... Die Schlacht wurde nach den Gepflogenheiten des Barockzeitalters mit lauter Musikbegleitung und motivierenden Aufrufen noch theatralischer gestaltet. Nach dem blutrünstigen Angriff der in der Flussschleufe

der Raab erscheinenden türkischen Truppen wichen die in der Mitte der christlichen Armee aufmarschierten unerfahrenen Truppen zurück und es fielen viele von ihnen den türkischen Säbeln zum Opfer. Danach setzte der Gegenangriff der Franzosen und der Kaiserlichen ein, mit dem die Schlacht schließlich entschieden wurde. Nach den anfänglichen Schwierigkeiten erschien es, als würden die Ereignisse nach dem gut geschriebenen Drehbuch eines Theaterstückes ablaufen, wie in einem klassischen Drama. Natürlich bemühten sich später Viele, den Erfolg des Regisseurs und des Hauptdarstellers für sich zu beanspruchen...

Nach den Überlieferungen war es bei der Schlacht bei Szentgotthárd gelungen, die in der damaligen Zeit als stärkste Streitmacht geltende Osmanische Armee auf offenem Schlachtfeld zu besiegen. Auch wenn das nicht ganz zutrifft, denn es wurde nur ein kleinerer, aber hauptsächlich aus den Elitetruppen, den Janitscharen bestehender Teil besiegt, handelte es sich doch auf alle Fälle um ein Gefecht, das einen Meilenstein darstellte. Es war gelungen, die zahlenmäßig überlegene und kampferprobtere Osmanische Armee tatsächlich mit der modernen westeuropäischen Kriegskunst und Kriegstechnik in die Knie zu zwingen. Dafür stellte im Wesentlichen die komplette Umstrukturierung der Armeen im Westteil Europas – vor allem in Folge des Dreißigjährigen Krieges (1618-1648) – die Grundlage dar. Aus den ehemaligen auf feudaler Basis zusammengestellten Truppen wurden sich diszipliniert bewegende und kämpfende, ausgebildete und mit Schusswaffen ausgestattete Massenarmeen. Diese erwiesen sich, wie zum Beispiel die kaiserlichen und französischen Truppen, viel schlagfähiger als die sich undiszipliniert bewegenden und kämpfenden osmanischen Heerscharen. Bei dieser Erkenntnis wurde auch die Befreiung Ungarns möglich. Montecuccoli schrieb nicht zufällig gerade in dieser Zeit die Werke, aufgrund derer er bis heute als Begründer des modernen militärischen Denkens betrachtet wird. Sein auch die Beschreibung der Schlacht bei Szentgotthárd enthaltendes Handbuch wurde mit ein paar kleineren und größeren Zusätzen noch jahrhundertlang verwendet. Zum Teil ist auch ihm zu verdanken, dass die Schlacht bei Szentgotthárd weltberühmt wurde.

Nach der Schlacht kämpften die Verbündeten mit so großen Versorgungsproblemen, dass der größte Teil der christlichen Truppen kampfunfähig wurde. Deshalb trauten sie sich einen erneuten Kampf mit der sich übrigens in einer ähnlichen Situation befindenden osmanischen Hauptarmee nicht zu. Die Überquerung der Raab hätte tragische Folgen haben können. Andererseits haben auch politische Gründe dazu beigetragen, dass die Kampfhandlungen schnell abgeschlossen wurden. Der Kaiser beschäftigte sich damals hauptsächlich mit der Zukunft des spanischen Zweiges der Habsburger, denn der Tod des spanischen Königs und ein danach ausbrechender Erbfolgekrieg waren abzusehen. Dazu kam noch der große Geldmangel wegen der Kosten des türkischen Krieges, wodurch sich die Wahrheit des häufig zitierten, berühmten Satzes von Montecuccoli nur bestätigte. Bei all dem diente die Schlacht bei Szentgotthárd als ein guter Trumpf für den schnellen Abschluss des Friedens von Eisenburg (Vasvár) mit verheerenden Folgen für die ungarischen Interessen.

Aus Anlass des 350. Jahrestages der Schlacht bei Szentgotthárd und des Friedens von Eisenburg (Vasvár) hatten sich die Selbstverwaltungen der Städte Szentgotthárd und Vasvár mit dem Forschungszentrum für Geisteswissenschaften der Ungarischen Akademie der Wissenschaften zusammengetan und im Rahmen einer internationalen wissenschaftlichen Konferenz der auch für die Geschichte Europas bedeutenden Ereignisse gedacht. Auf der Veranstaltung hielten viele ungarische und ausländische Historiker Vorträge ab. Dadurch konnten die denkwürdigen Ereignisse der Schlacht und des Friedensabschlusses aus verschiedenen Perspektiven zum Leben erweckt werden. Der vorliegende Band enthält die wichtigsten Studienergebnisse zu diesem Thema der letzten Zeit. Außerdem sind hier auch die bedeutendsten künstlerischen und kulturellen Beiträge aus Anlass des Jubiläums zum Gedenken an die Ereignisse zu finden. Bei der Fertigstellung dieses Bandes haben die Mitarbeiter der örtlichen Selbstverwaltung und die begeisterten Freiwilligen des Heimatklubs eine große Rolle gespielt. Ohne ihre beispielhafte und gewissenhafte Arbeit wäre dieses Buch nicht zustande gekommen. Auch auf diesem Wege möchte ich mich sehr herzlich bei ihnen bedanken! Ebenfalls dankbar bin ich den Teilnehmern der Konferenz, die als Vortragende und auch als Autoren der Gedenkveranstaltung ein hohes Niveau verliehen. Leider weilen nicht mehr alle unter uns. Am 13. Dezember des vergangenen Jahres ist die Historikerin und Kunsthistorikerin Ágnes R. Várkonyi, ordentliches Mitglied der Ungarischen Akademie der Wissenschaften und emeritierte Professorin der Eötvös-Loránd-Universität Budapest, Fakultät Geisteswissenschaften, Lehrstuhl für ungarische Geschichte des Mittelalters und der Frühen Neuzeit verstorben, die renommierte Forscherin des Zeitalters der Schlacht bei Szentgotthárd war und die die Geschichtswissenschaften mit zahlreichen wissenschaftlichen Analysen zu diesem Thema bereicherte. Das Buch möchte ich ihrem Gedenken widmen!

Predgovor

FERENC TÓTH

Pred kratkim obeležena 350. obletnica bitke pri Monoštru in vojnih dogodkov na Madžarskem iz leta 1664 je ponovno opozorila na evropski pomen tega dogodka. Zmaga krščanske vojske nad otomansko, ki je 1. avgusta 1664 prestopila reko Rabo, se zasluženost šteje kot vseevropski simbol, na katerega je lahko ponosen vsak delovni človek na današnjem kontinentu. Okrogla obletnica tudi danes sproža številne polemike. Obudimo na kratko nekatere sporne dogodke. Vpadi turške vojske 1663/64 segajo mnogo dlje v preteklost. Po daljšem obdobju miru se je, po neuspelem vojnem pohodu transilvanskega kneza Györgya Rákóczija II. na Poljsko, otomanska vojska ponovno pojavila na območju Transilvanije in Madžarske. Kot odgovor na to je cesar Leopold I. habsburški vpoklical velik del vojske. Vojna se je resnično razplamtela leta 1663, s padcem mesta Érsekújvár (Nové Zámky) na Slovaškem pa je otomansko osvajanje doseglo največji obseg. Otomanska vojska je ogrožala celo Dunaj. Kot odziv na novico o nevarnosti, ki je pretila cesarskemu mestu, se je začelo sodelovanje na evropski ravni in posledično so cesarski vojski prišle na pomoč čete z nemškega območja cesarstva ter iz francoskega kraljestva.

Med zimskim bojnim pohodom leta 1664 je ban Nikolaj Zrinski uspešno odpeljal turško vojsko v smeri Kaniže in Zahodnega Prekodonavja, otomanska vojska se je tako oddaljila od običajne pohodne poti vzdolž reke Donave ter s tem od oskrbovalnega zaledja, v okolici mesta Körmend pa je prišla do reke Rabe. Reke so imele velik strateški pomen, po mnenju nekaterih so bile reke celo najmočnejši branik Madžarske, reka Raba pa je bila zadnja velika ovira na poti proti Dunaju. Po prvem neuspešnem prečkanju se je Turkom uspelo za nekaj časa utaboriti v okolici današnje vasi Modinci pri Monoštru. V bitki, ki je sledila temu, je krščanski vojski uspelo potisniti sovražnika na drugo stran reke. O ciljih Turkov ne vemo veliko, verjetno so želeli skleniti mir z zmagovalno pozicijo, saj se je med vojnim pohodom cesarjev poslanec z mirovnimi pogoji pogosto nahajal v bližini velikega vezirja Ahmeda Köprülüja. V združeni vojski pa so bila mnenja previdnejšega Montecuccolija in temperamentnih francoskih ter nemških generalov deljena. Na podlagi števila zavezniških vojakov imamo sorazmerno natančne podatke o silah, ki so sodelovale v bitki. Izpričano je število 25.000 borcev, toda ne smemo pozabiti, da so to bile le številke na papirju, v resnici pa je bilo število borcev in borbenih sil spremenljivo. Podobna situacija je tudi v zvezi z otomansko vojsko, kjer so številke še manj točne. V preteklosti so število prodirajoče otomanske vojske ocenjevali na 100.000 oseb, danes pa na podlagi mnogo bolj previdne ocene lahko govorimo o 60.000 do 80.000 oseb. Na splošno so območje Monoštra prečkale številne, nikoli videne vojaške sile in ne smemo pozabiti na to, da so tod mimo korakale čete najmočnejše in najmodernejše vojske tedanjega časa. Ta je bila verjetno takšna kot je danes NATO, saj so bili v zavezniški krščanski vojski zastopani različni narodi. Opazovalci na bregovih reke Rabe so bili lahko priča redki priložnosti, ko so se vojaki nekoč medsebojno bojujoče se francoske in cesarske vojske proti otomanom borili z ramo ob rami. Čeprav generali niso načrtovali, da bodo končni boji potekali na tem področju, pa se celoten potek bitke lahko primerja z monumentalno gledališko predstavo. Turki so prodor začeli na precej omejenem zavoju reke Rabe – „na gledališkem odru” – zavezniška krščanska vojska pa se jim je postavila po robu na vrhovih ob desnem bregu reke Rabe. Poveljstvo zavezniških sil je lahko dogajanje opazovalo z višine kot na dlani. O bitki je bilo narejenih več sodobnih presekov, iz katerih so strokovnjaki med analizo ugotovili celo kje natanko naj bi sedel umetnik, ki je upodobil bitko ... V skladu z navadami baročnega obdobja so z glasno spremljajočo glasbo in navdihujočimi klici bitki nadeli še bolj teatraličen videz. Po krvoželjnem napadu turških čet, ki so se pojavile v zavoju reke Rabe, so se neizkušene cesarske čete v osrednjem delu krščanske vojske začele umikati, zaradi česar so Turki mnoge nasadili na svoj meč.

Temu je sledil protinapad francoskih in cesarskih čet, ki je nazadnje odločil o usodi bitke. Po začetnih težavah so se nadaljnji dogodki po vzoru „klasične francoske drame“ odvijali tako, kot da potekajo na podlagi dobro organiziranega scenarija gledališke predstave. Seveda so si zmago režiserja in glavnega junaka kasneje mnogi prizadevali prisvojiti...

Kot je bil že običaj, je krščanska vojska uspela v bitki pri Monoštru na odprtem bojnem polju poraziti eno izmed najmočnejših svetovnih vojaških sil, otomansko vojsko. Čeprav zgornja trditev pravzaprav drži le delno, saj je bil poražen le manjši, predvsem elitni del otomanske vojske, ki je bil sestavljen iz jančarjev, pa je to v vsakem primeru bila prelomna bitka. Številčno močnejšo in borbena bolj izkušeno otomansko vojsko jim je uspelo spraviti na kolena s sodobnim načinom bojevanja in z zahodnoevropsko vojaško tehnologijo. Bistvo tega je bilo, da se je vojska zahodne Evrope, predvsem zaradi krvave tridesetletne vojne (1618 - 1648), popolnoma preoblikovala. Iz čet, nastalih na nekdanjih fevdalnih temeljih, so se ustvarile disciplinirano se premikajoče in bojujoče, usposobljene ter s strelnim orožjem oborožene številčno okrepljene čete. Tako so se na primer cesarske in francoske čete nedvomno izkazale za udarnejše in sposobnejše od nedisciplinirano premikajoče se in bojujoče otomanske čete. S tem spoznanjem je bila mogoča tudi osvoboditev Madžarske. Ni naključje, da je Montecuccoli prav v tem obdobju napisal tista dela, na podlagi katerih ga vse do današnjih dni smatrajo za utemeljitelja modernega vojaškega razmišljanja. Njegov priročnik, v katerem je opisana tudi bitka pri Monoštru, so z manjšimi-večjimi dopolnitvami uporabljali še stoletja. Delno gre tudi njemu zahvala za to, da je bitka pri Monoštru postala svetovno znana.

Po bitki so se zavezniki ubadali s takšnimi oskrbovalnimi težavami, da je velik del krščanske vojske postal borbena nesposoben in si tako v podobnih situacijah niso upali tvegati ponovnega spopada z otomansko vojsko. Prečkanje reke Rabe pa bi lahko imelo tragične posledice, saj je k hitremu zaključku operacije prispevala tudi politika. Cesar se je v tistem času namreč ukvarjal predvsem s prihodnostjo španske veje Habsburžanov, ker so pričakovali smrt španskega kralja in po njegovi smrti izbruh borbe za dediščino. K temu je potrebno dodati še hudo pomanjkanje denarja zaradi stroškov vojskovanja s Turki, kar pa je verjetno samo potrdilo resnico Montecuccolijeve znamenite izjave. Posledično je bila bitka pri Monoštru dobro izhodišče za hitro sklenitev Vasvárske mirovne pogodbe, ki pa je imela za madžarske interese uničujoče posledice.

Ob 350. obletnici bitke pri Monoštru in Vasvárske mirovne pogodbe sta mestni samoupravi Monoštra in Vasvára skupaj z Raziskovalnim centrom za humanistične vede Madžarske akademije znanosti v okviru Mednarodne znanstvene konference počastili spomin na te pomembne dogodke v zgodovini Evrope. Na prireditvi so predavali številni domači ter tuji zgodovinarji in zahvaljujoč temu so lahko z različnih zornih kotov obudili spomin na znamenite dogodke bitke ter mirovno pogodbo. Delo vključuje najpomembnejše študije na to temo v zadnjem obdobju, poleg tega so tukaj zbrani tudi najpomembnejši umetniški in kulturni prispevki v zvezi z jubilejnim obeležjem. Pri pripravi knjige je imelo pomembno vlogo osebje lokalne samouprave ter prizadevni prostovoljci lokalnega zgodovinskega kluba. Brez njihovega zglednega in vestnega dela ta knjiga ne bi nikoli ugledala luči sveta, zato bi se jim rad na tem mestu zahvalil. Prav tako se zahvaljujem udeležencem konference, ki so h kvaliteti obuditve spomina prispevali kot predavatelji in avtorji prispevkov. Na žalost nekaterih ni več med nami. Lansko leto nas je 13. decembra za vedno zapustila Ágnes R. Várkonyi, zgodovinarica, umetnostna zgodovinarica, članica Madžarske akademije znanosti, zasluzna profesorica Oddelka srednjeveške in zgodnje moderne madžarske zgodovine na Filozofski fakulteti Univerze Eötvös Loránd (Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszék). Bila je pomembna raziskovalka obdobja bitke pri Monoštru in je zgodovino obogatila s številnimi znanstvenimi analizami na to temo. To knjigo želim posvetiti njej v spomin.

Saint Gotthard muharebesi ile 1664 yılında Macaristan'da meydana gelen muharebe olaylarının geçenlerde kutlanan 350. yıldönümü yine bu olayın tüm Avrupa'yı etkileyen önemine dikkat çekmiştir. 1664 Ağustos ayının başında Hristiyanların Raab nehrinden geçmiş olan Osmanlı ordusu yenmesi, bu kitanın birliğini sağlamak için emek veren herkesin gururla hatırlayabileceği Avrupalı bir işbirliğinin sembolü olarak algılanabilir. Bu 350. yıldönüm, cevapları hala verilmemiş soruları tartışmak için de fırsat sunar.

Olayların kısaca özetlenmesinde fayda vardır. 1663-64 yılındaki Türk savaşının kökenleri daha da geçmişe uzanır. Osmanlı ordusu, barış içinde geçen uzunca bir süre ardından Erdel Beyi olan II. George Rakoçi'nin başarısız kalan Polonya savaşından sonra Erdel ile Macaristan topraklarına girmiştir. Buna cevap olarak I. Leopold da çok sayıda askerler harekete geçirdi. Savaş 1663 yılında tepe noktasına ulaşmıştı, ve Uyvar Kalesi de fethedildikten sonra Türk işgali altında olan topraklar da Osmanlı tarihinin en geniş ölçülerine ulaşmıştır. Hata Osmanlı ordusu artık Viyana şehrini de tehdit etmekteydi. Şehri kuşatan bu tehdidin haberi tüm Avrupa'yı birliğe çağırdı. Arşidüğün ordusunu güçlendirmek için özellikle İmparatorluğun Alman bölgelerinden ve Fransa Krallığından önemli bölükler katılmıştır.

1664 yılındaki kış seferi sırasında Miklos Zrinyi, Osmanlı ordusunun ana bölüklerini Kanije ile Batı Transdanubia'ya çekilmeye zorladı ki Tuna'nın kenarını takip eden geleneksel yollarından, böylece takviye imkanlarından da uzaklaşmak zorunda kalmış olan Osmanlılar Raab nehrine Körmend şehrinin yakınlarında ulaşmıştır. Nehirlerin stratejik önemi genel olarak ifade edilemez, ancak bazılarına göre Macaristan'ı özellikle nehirler savunmuştur. Bu sefer de Viyana'ya giden yolda karşılanan son ciddi engel Raab nehriydi. İlk denediklerinde başarısız kalan ama sonradan Mogersdorf çevresinde nehri geçmiş olan Türkleri sonraki muharebede Hristiyan ittifakının birlikleri geri çevirmeyi başarmıştır. Türklerin o zamanki hedeflerini tam olarak bilemeyiz, ama muhtemelen galip olarak barış antlaşmasını yapmak niyetindeydiler. Zira arşidüğün gönderdiği elçi barış antlaşmasının şartnamesiyle, sefer sırasında hep sadrazam Köprülü Fazıl Ahmet'in yakınlarındaydı. İttifaktakiler her konuda aynı fikirde değildi, özellikle daha düşünceli olan Montecuccoli ile daha ateşli olan Fransız ve Alman komutanların tavrı farklıydı. İttifak birliklerinin sayısına dayanarak muharebeye katılmış olan güçleri hakkında kesin bilgiler var elimizde. Kaynaklara göre aşağı yukarı 25 bin kişi olabilir, ancak bunlar kağıt üzerinde var olan sayılar sadece. Gerçekte farklı sayıda farklı savaş yeteneğine sahip olan bölükler orada bulunmaktaydı. Durum Osmanlı ordusunda da benzerdi: onun hakkında elimizde bu kadar bilgi bile yoktur. Bu muharebeye katılmış olan Osmanlı ordusunun büyüklüğü eskiden 100 bin kişi olarak tahmin edilirken artık daha tutarlı tahminlere göre 60-80 bin olarak kabul edilir.

Ancak yine de önceden benzeri görülmemiş sayıda bölükler ortaya çıktı Saint Gotthard çevresinde, hatta onların o zamanların en güçlü en modern savaş birlikleri olduğunu da unutmayalım. Bugünlerdeki bir NATO askeri operasyonu gibi düşünülebilir. Zira müttefik Hristiyan ordularında çeşitli milletlerin birlikleri bulunurdu. Önceleri birbirleriyle savaşmış olan imparatorlukların birliklerinin şimdi muhtemelen bir uyum içinde Osmanlılarla mücadele ettiğini görmüş oldu bu dünya.

Komutanların nihai mücadele için başka bir yer planladığı halde, çatışmanın senaryosu tam görkemli bir tiyatro oyununa benzetilir. Türk bölüklerinin hareketi sınırları belli olan Raab virajı içinden başladı, müttefik ordular ise nehrin sol kenarındaki yamaçlara dizildi. Tepede yerleşmiş olan Müttefik komutanlar olayları sanki locadan bakarak takip edebildi. Savaşı gösteren çağdaş gravürleri inceleyen araştırmacılar bu resimleri yapan sanatçıların tam olarak nerede oturup olayları izlediğini bile tespit etmeyi başarmıştır. Barok çağının usullerine göre çatışmaya eşlik eden yüksek sesle müzik ve yürekendirici sözler de olayın tiyatrosallığını artmıştı. Saldırımı Raab virajından başlatan Türk birliklerinin kanlı ilerlemesinden sonra Hristiyan ordusunun ortasındaki henüz tecrübe kazanmamış Alman birlikler

geri çekilmeye başlayınca askerlerin büyük kısmı Türklerin kılıcına kurban gitti. Ancak bundan sonra harekete geçen Birleşik ordu bölükleri muharebenin kaderini yeniden çizdi. Klasik bir Fransız tiyatro oyunundaki gibi ilk zorlukların üstesinden gelindikten sonra olayların iyi bir tiyatro senaryosundaki gibi gelişmeye başladığını görürüz. Sonradan da doğal olarak pek çok kişi yönetmenin ya da başoyuncunun başarısını kendisine ait olduğunu vurguladı.

Geleneksel söylentilere göre Saint Gotthard savaşında o zamanki dünyanın en güçlü askeri kuvveti sayılan Osmanlı ordusu açık alanda bir muharebede yenilmiştir. Osmanlı ordusunun buraya gönderilen, içinde özellikle yeniçeriler bulunan ama yine de küçükçe bir bölüğünün yenildiği için bu söylenti tam olarak doğru sayılmasa da bu çatışma gerçekten kilometre taşı niteliğindedir. Sayısal üstünlükte olan ve savaşta daha tecrübeli sayılan Osmanlı ordusunu aslında modern, Batı Avrupa'ya özel taktik ve savaş tekniği yenmeyi başardı. Bu tekniğin özü, Avrupa'nın Batısındaki orduların özellikle o kanlı 30 yıl Savaşından (1618-1648) sonra tamamen değiştirilip yenilenmesiydi. Önceden feodal bir düzene göre tertip edilen birliklerin yerini şimdi hem geçmekte hem de savaşmakta disiplinli olan, eğitim görmüş, ateşli silah kuşanan kitle ordusu almıştır. Böylece Arşidük ordusu ya da Fransız birlikler kendilerinden daha düzensiz bir şekilde hareket eden ve mücadele eden Osmanlı birliklerinden kesinlikle daha etkin savaş gücüne sahipti. Bu gerçek açığa çıkınca Macaristan'ı kurtarmak da mümkün oldu. Mareşal Montecucoli'nin bugünlerde bile modern askeri taktiklerin temeli sayılan eserlerini de bu çağda yazması da bir tesadüf değildi. Saint Gotthard muharebesini işleyen kitabı, üzerinde yapılan az çok değişiklik ile beraber daha yüzyıllar boyunca kullanılmaktaydı. Saşt Gotthard savaşının dünyaca tanınmış olması biraz bundan da kaynaklanıyor.

Muharebe ardından birleşik ordunun ciddi temin sorunları başladı ki Hristiyan birliklerin büyük kısmı savaşamaz hale gelmiştir. Bu yüzden zaten durumu aynı olan Osmanlı ordusunun tümüyle yapılacak bir çatışmanın tehlikesini göze alamazlardı. Raab nehrinden geçmek ise felaket getirecekti. Öte yandan antlaşma siyaseti sebeplerden dolayı da bu kadar acilen yapılmıştır. Arşidük bu zamanlarda özellikle Habsburg hanedanının İspanya koluyla ilgilenmekteydi. Zira İspanyol kralının ölümü ve sonra bir veraset savaşı beklenirdi. İlâveten Türklerle yaptıkları savaşın masraflarının sonucu olarak yaşanan para sıkıntısı da Montecucoli'nin atasözünü doğruladı. Bunlardan dolayı Saint Gotthard muharebesi, aceleyle yapılan ama Macarların çıkarları açısından mahvedici sonuçlar doğuran Vaşvar antlaşmasının onaylanması için iyi bir sebepti.

Saint Gotthard savaşı ile Vaşvar barış antlaşmasının 350. yıldönümünü fırsat bilen Szentgotthárd ile Vasvár şehirleri işbirliği yapıp Macar Bilimler Akademisi Beşeri Bilimler Araştırma Merkezi ile uluslararası bir bilim sempozyumu çerçevesinde Avrupa tarihinde de önemli sayfa olan bu olayı hatırlamıştı. Sempozyumda çeşitli Macar ve yabancı tarihçilerin tarafından yapılan konuşmaların sayesinde bu savaşın ve barış antlaşmasının detayları farklı açılardan canlandırıldı. Bu kitap son zamanlarda ortaya çıkan konuyla ilgili en önemli yazıları içerir. Bunun yanı sıra yıldönümü hatırlamalarının en değerli sanatsal ve kültürel eserleri de burada bulunmaktadır. Kitabı hazırlamakta yerel belediye görevlilerinin ve kentin tarihini yaşatan klubün gönüllü yardımcıları da büyük rol oynamıştı. Onların örnek gösterilebilen özverili yardımını olmadan bu kitap hazırlanamayacaktı. Kendimizi onlara teşekkür borçlu biliriz. Sempozyumun kalitesini sağlayan yazar ya da konuşmacı olarak katılmış olan herkese teşekkür ederiz. Ne yazık ki onların hepsini artık aramızda göremeyiz. Geçen yıl 13 Aralık tarihinde tarihçi, kültür tarihçisi, Macar Bilimler Akademisinin üyesi, Eötvös Lorand Üniversitesi Beşeri Bilimler Fakültesi Orta Çağ ve Erken Yeni Çağ bölümünün profesör emeritus sıfatıyla okutmanı, Saint Gotthard savaşının araştırmacısı, tarih biliminde bu konuda yazdığı çeşitli değerli yazılar ile katkıda bulunmuş olan Ágnes Várkonyi vefat etmişti. Bu kitapla bize bıraktığı mirasın anısına şükranlarımızı sunarız.

Préface

FERENC TÓTH

La récente 350e anniversaire de la bataille de Szentgotthárd – et les événements de 1664 en Hongrie – ont tourné l’attention envers l’importance européenne de l’événement. La victoire portée sur l’armée ottomane par les chrétiens le premier août 1664 peut être considérée un symbole pan-européen dont tous les gens travaillant dans le partenariat de notre continent peuvent être fiers. L’anniversaire rond peut porter plusieurs questions même de nos jours. Évoquons donc brièvement les événements en quelques questions. Les événements de la guerre turque de 1663-64 remontent aux âges beaucoup plus anciens. Suivant une longue période en paix, les troupes ottomanes sont apparues encore une fois aux territoires de Transylvanie et de Hongrie en conséquence de la campagne polonaise échue de II Rákóczi György, le souverain de Transylvanie et à la riposte de l’apparition des turques, l’empereur Léopold le premier mobilisait d’importantes forces armées. La guerre éclatait vraiment en 1663 et avec la chute de Érsekújvár la conquête turque élargissait le plus, même, les troupes ottomanes menaçaient déjà la ville de Vienne. En entendant le danger menaçant la ville impériale, une coopération commençait au niveau européen grâce à laquelle des troupes importantes arrivaient surtout des territoires allemands de l’empire et du royaume français pour supplémer les forces armées de l’empereur.

Au cours de la campagne d’hiver de 1664 Zrínyi Miklós attirait l’armée principale des turques en succès vers et la partie d’ouest de Transdanubie en conséquence de laquelle les turques se retiraient de leur trajet traditionnel auprès du Danube – et par cela, de leurs bases de réserve – et ils ont atteint le fleuve Rába auprès de Körmend. Les fleuves avaient une énorme importance stratégique – selon quelques’uns les fleuves étaient les remparts le plus forts de la Hongrie – et le fleuve Rába signifiait la dernière barrière importante sur la route vers le Vienne. Après la chute de la première traversée, les turques pouvaient prendre pied auprès de Szentgotthárd - qui appartient à Mogensdorf (Autriche) aujourd’hui - pour certain temps. Dans la bataille après cela, les alliés chrétiens repousser l’ennemi à l’autre côté du fleuve. Nous ne savons pas tellement beaucoup des objectifs des ottomans, probablement ils voulaient conclure la paix d’une position victorieuse parce que le diplomate envers l’empereur marchait avec les conditions de la paix auprès du Grand Vizir Köprülü Ahmed au cours de la campagne. Il y avait de différentes opinions entre le plus prudent Montecuccoli et les plus ardents stratèges français et allemands. Nous avons des informations relativement exactes concernant les forces participant dans la bataille selon l’effectif des troupes alliées. Nous connaissons environ 25000 personnes mais il ne faut pas oublier que c’étaient des chiffres sur le papier et en vérité il fallait compter des chiffres et des forces qui changeaient toujours. La situation de l’armée ottomane est similaire où nous avons des chiffres encore moins fidèles. Auparavant, l’effectif de l’armée ottomane était estimé à 100000 et aujourd’hui, selon des estimations beaucoup plus prudentes, nous pouvons parler d’un effectif environ 60000-80000. En totalité, des forces armées qui n’étaient jamais vues auparavant, peuvent être mentionnées autour de Szentgotthárd et il ne faut pas oublier que les troupes des armées les plus fortes et les plus modernes de l’époque se présentaient. Cette opération pouvait être similaire une opération de l’OTAN parce que l’armée chrétienne alliée se composait de plusieurs nations. Les observateurs pouvaient voir l’occasion rare auprès du fleuve Rába de l’époque que les troupes impériales et les troupes françaises, qui avaient été ennemis pendant des siècles, combattaient coude à coude les ottomans. Même si les stratèges n’avaient pas envisagé la collision ici, tout le déroulement de la bataille peut être comparé à une monumentale direction de théâtre ultérieurement. Les turques commençaient à progresser dans la boucle de Rába bien définie – sur la „scène” – et les alliés se dressaient en faisant confiance aux collines du côté gauche de Rába. Le commandement en chef de la force armée alliée pouvait contempler les événements du haut, comme s’il était dans une “loge”. Beaucoup de gravures étaient enregistrées de la bataille, et en les analysant des experts pouvaient définir où exactement l’artiste enregistrant les événements pouvait se

trouver... La bataille était rendue plus théâtrale à l'accompagnement de musique et aux oraisons enthousiasmantes selon les coutumes de l'époque baroque. Après l'attaque avide de sang des troupes turques apparaissant dans la boucle Rába les troupes impériales marchant au milieu de l'armée chrétienne - étant en défaut d'expérience - se reculaient et beaucoup d'entre eux étaient sabrés. La contre-attaque française et impériale commençait après cela qui décidait l'aboutissement de la bataille enfin. Après les premières difficultés, il semblait que les événements se déroulaient selon le scénario d'un drame bien dirigé comme s'ils étaient dans un classique drame français. Naturellement, plusieurs participants voulaient exproprier le succès du directeur et du protagoniste plus tard...

Selon la tradition, l'armée ottomane, qui était considéré la plus forte à l'époque, pouvait être vaincue dans un conflit ouvert dans la bataille de Szentgotthárd. Même si cela ne peut être prétendu complètement – car il n'était qu'une petite partie de l'armée ottomane - composé surtout de l'élite, des janissaires – qui était vaincue, il s'agissait d'un affrontement à l'importance de jalon de toute façon. Il était grâce au tactique moderne et à la technique militaire de l'Europe occidentale que l'armée ottomane - à plus grand effectif et plus aguerrie - était contrainte de lâcher pied. L'essentiel de cela était qu'à la partie occidentale de l'Europe - surtout en conséquence de la sanglante Guerre de Trente Ans (1618-1648) – les armées étaient complètement transformées. À partir de troupes d'aparavant organisées sur base féodale, des armées massives s'épanouissaient qui opéraient disciplinées et qui étaient fournies des armes à feu. Ces armées, comme par exemple les troupes impériales et les troupes françaises, étaient absolument plus efficaces que les troupes ottomanes opérant moins disciplinées. La libération de la Hongrie pouvait se réaliser suivant sa reconnaissance. Il n'était pas par hasard que Montecuccoli écrivait ses œuvres à cette époque grâce auxquelles il est considéré comme le fondateur de la moderne logique militaire jusqu'à nos jours. Son manuel, qui contenait aussi la description de la bataille de Szentgotthárd, était utilisé pendant plusieurs siècles, en le suppléant plus ou moins. Il est grâce à lui en partie que la bataille de Szentgotthárdi a reçu une renommée mondiale.

Suivant le combat les alliés avaient des problèmes de fourniture à cause desquels la plus grande partie des troupes chrétiennes était mise hors combat donc ils n'osaient pas combattre la troupe principale ottomane - qui était dans une situation pareille quand même. La traversée du fleuve Rába aurait eu des conséquences tragiques. D'autre part, aussi des causes politiques contribuaient à la brusque clôture des opérations. L'empereur s'occupait surtout de l'avenir de la branche espagnole des Habsbourg à cette époque parce que le défunt du roi espagnol et la suivante guerre successorale pouvaient être envisagés. Un autre facteur était le manque d'argent sérieux à cause des coûts de la guerre avec les turques qui, vraisemblablement, renforçait la vérité de la fameuse locution de Montecuccoli. En conséquence de toutes ces choses précédentes, la bataille de Szentgotthárd servait comme un bon atout pour la vite conclusion de la paix de Vasvár qui, néanmoins, avait de graves conséquences pour les intérêts hongrois.

À l'occasion de la 350e anniversaire de la bataille de Szentgotthárd et de la paix de Vasvár, la municipalité de la ville Szentgotthárd et la municipalité de la ville Vasvár coopéraient avec le Centre de Recherche des Lettres de l'Académie des Sciences Hongroise et dans le cadre d'une conférence internationale scientifique ils ont commémoré les événements qui sont importants aussi dans l'histoire de l'Europe. Plusieurs historiens hongrois et étrangers faisaient des conférences et grâce à cela, ils ont évoqué les événements mémorables de la bataille et de la paix. Ce livre inclut les études de la récente période concernant ce sujet. En outre, les résultats artistiques et culturels de la commémoration de jubilé sont inclus. Les collègues de la municipalité et les bénévoles enthousiastes du club de l'histoire locale contribuaient à la préparation du volume. Sans leur travail exemplaire et soigneux ce livre n'aurait pas été produit. Je voudrais rendre grâce à eux aussi ici! Je suis reconnaissant similairement aux participants de la conférence qui ont augmenté la qualité de la commémoration soit comme conférenciers soit comme auteurs. Malheureusement, tout le monde d'eux ne peut pas être avec nous. Le 13 décembre dernier R. Várkonyi Ágnes historienne, historienne de culture, la membre ordinaire de l'Académie des Sciences Hongroise, la professeur emeritus de la Chaire de l'Histoire Hongroise du Moyen Age et de l'Époque Moderne Naissante de la Faculté des Lettres de l'Université de Sciences Eötvös Loránd, qui était la chercheuse importante de la période de la bataille de Szentgotthárd et qui enrichissait l'histoire par beaucoup d'analyses scientifiques concernant ce sujet. Je voudrais offrir ce volume à son souvenir!

Prefazione

FERENC TÓTH

L'anniversario 350° della battaglia di Szentgotthárd - e degli eventi bellici del 1664 in Ungheria - recentemente ha attirato l'attenzione sull'importanza dell'episodio anche a livello europeo. La vittoria cristiana del 1 agosto 1664 contro l'esercito ottomano che aveva già attraversato il fiume Rába merita giustamente di essere considerato un simbolo paneuropeo, oggetto di orgoglio di tutti di coloro che oggi stanno lavorando a riunire le forze del nostro continente. Il giubileo può sollevare una serie di domande anche nei nostri giorni. Ora proviamo ad evocare gli avvenimenti sotto diversi aspetti. Le radici della grande guerra turca degli anni 1664-65 risalgono a un'epoca precedente. Le truppe dell'esercito ottomano apparvero di nuovo nei territori transilvani e ungheresi dopo un lungo periodo pacifico, in conseguenza alla sconfitta della campagna contro la Polonia condotta dal principe di Transilvania, György II Rákóczi, e l'imperatore Leopoldo I, per rispondere all'avanzamento turco, fece movimentare notevoli forze militari. La guerra divampò il suo furore nel 1663 e con la caduta di Érsekújvár la conquista turca raggiunse la sua massima estensione anzi, le truppe ottomane minacciarono addirittura Vienna. Avendo sentito l'imminente pericolo alla città imperiale i paesi europei incominciarono a concentrare le proprie forze e ciò si tradusse nel rafforzamento del contingente militare dell'impero, in particolare con truppe di notevole entità arrivate da territori tedeschi dell'impero e dal regno francese.

Durante la campagna invernale del 1664 il generale Zrínyi Miklós riuscì a distrarre l'esercito principale dei turchi verso Kanizsa e il Transdanubio Occidentale e quindi, ad allontanarlo dal suo itinerario abituale lungo il fiume Danubio - e con esso, anche dalle basi di rifornimento - così i turchi giunsero il Rába all'altezza di Körmend. L'importanza strategica dei fiumi è da mettere in rilievo - secondo l'opinione di alcuni ricercatori i fiumi svolsero addirittura il ruolo delle fortificazioni in Ungheria - e il Rába rappresentò l'ultimo ostacolo sulla strada verso Vienna. Fallito il primo tentativo di traversata i turchi riuscirono a prendere piede nei dintorni dell'odierno Mogersdorf ma con la successiva battaglia gli alleati cristiani respinsero i nemici all'altra riva del fiume. Degli obiettivi dei turchi ne sappiamo poco, ma probabilmente vollero fare la pace essendosi in una posizione vittoriosa perché l'inviato dell'imperatore turco marciava al fianco del gran visir Köprülü Ahmed, avendo già in mano le condizioni da offrire per la pace. Tra gli alleati esistettero diverse opinioni, dal parere cauto di Montecuccoli a quello più impetuoso dei generali francesi e tedeschi. In base al numero dei soldati delle truppe alleate abbiamo a disposizione informazioni relativamente precise sulle loro forze partecipanti alla battaglia. Si parla di 25.000 persone ma bisogna tenere conto che questo è un numero registrato nei documenti mentre in realtà si trattava di un fattore variabile con squadre e forza combattiva sempre diverse. La stessa cosa riguarda l'esercito ottomano per il quale sono disponibili dati meno precisi. Le stime precedenti parlavano di un contingente ottomano di 100.000 uomini, oggi invece queste stime sono molto più prudenti e suppongono 60-80.000 mila persone. Tuttavia, complessivamente si presentò una forza militare mai vista nella zona di Szentgotthárd e non va dimenticato che si trattava degli eserciti più potenti attrezzati con gli armamenti più recenti dell'epoca. Per farne un paragone, come se oggi si svolgesse un'operazione militare della NATO poiché nell'esercito cristiano furono rappresentate varie nazioni. I cronisti dell'epoca, lungo il fiume Rába, poterono assistere ad un'occasione molto rara e cioè, quando le truppe francesi e quelle dell'impero austriaco, nemici per secoli, combatterono spalla a spalla contro gli ottomani. Sebbene lo scontro finale non era stato previsto in questa zona, lo svolgimento della battaglia ulteriormente ci sembra un grandioso spettacolo teatrale. I turchi incominciarono l'avanzata nel cerchio ben definibile del Rába - sul "palco" - mentre gli alleati si radunarono appoggiandosi sulle colline adiacenti sulla riva sinistra del Rába. Fu così che il comando generale delle forze alleate poté osservare la battaglia dall'alto, quasi da spettatore. Analizzando le diverse incisioni dell'epoca i periti hanno potuto definire con grande probabilità anche il posto da dove l'artista aveva seguito gli avvenimenti ... Secondo le

abitudini dell'età barocca la battaglia si rese ancora più teatrale da accompagnamento musicale e discorsi di incoraggiamento. In seguito all'attacco feroce dei turchi radunati nel cerchio del Rába le truppe inesperti dell'impero che marciarono al centro dell'esercito cristiano si ritirarono ed i turchi passarono molti di loro a fil di spada. Successivamente prese inizio il controffensiva dell'impero e dei francesi che alla fine avrebbe definito il risultato della battaglia. Dopo le difficoltà iniziali gli avvenimenti parvero svolgersi secondo uno spettacolo ben congegnato, come in un dramma francese e in seguito al successo alcune persone cercarono ad attribuire il ruolo del regista e del protagonista a sé stessi.

Secondo alcune convinzioni nella battaglia di Szentgotthárd riuscimmo a sconfiggere in campo aperto l'esercito ottomano la cui forza bellica era stata ritenuta la più potente in tutto il mondo. Anche se questa affermazione non è del tutto vero - poiché, pur trattandosi di truppe élite dei giannizzeri, la vittoria fu ottenuta contro una parte più piccola dell'esercito ottomano - l'importanza della battaglia, rappresentante una pietra miliare nella storia, è indiscutibile. In realtà, furono la strategia e la tecnologia militare moderna dell'Europa occidentale a costringere in ginocchio l'esercito ottomano più agguerrito e in superiorità numerica. Tale strategia ha le sue radici nella trasformazione completa degli eserciti nella parte occidentale dell'Europa soprattutto in conseguenza alla Guerra sanguinosa dei Trent'anni (1618-1648). Le truppe una volta organizzate su basi feudali si trasformarono in eserciti di massa ben allenati e attrezzati con armi da fuoco, in grado di spostarsi e combattere ordinatamente. Esse, come le squadre francesi e dell'impero, risultarono senz'altro più potenti ed efficaci - nel nostro caso delle truppe ottomane che si spostavano e combattevano meno ordinatamente. Riconoscendo questo vantaggio, divenne possibile la liberazione dell'Ungheria. Non sarà mica una pura coincidenza causale che Montecuccoli scrisse in quell'era le sue famose opere che lo avrebbero fatto considerare padre del ragionamento militare moderno, sino ai nostri giorni. La sua guida militare contenente anche la descrizione della battaglia di Szentgotthárd, con l'aggiunta successiva di varie integrazioni, rimase in uso ancora per secoli e dobbiamo anche a lui che questa battaglia ha acquisito fama mondiale.

Dopo il combattimento gli alleati dovettero affrontare difficoltà di rifornimento, gran parte delle truppe cristiane divenne incapace a combattere e quindi non ebbe coraggio a scontrarsi di nuovo con l'esercito principale degli ottomani che comunque si trovò in una situazione simile. La traversata del Rába poteva comportare conseguenze tragiche e d'altronde, c'erano anche altri motivi politici a costringere alla chiusura veloce delle operazioni militari. L'attenzione dell'imperatore si rivolse ormai sul futuro del ramo spagnolo degli Asburgo, infatti era prevista la morte imminente del re spagnolo e quindi, una guerra di successione. A tutto ciò si aggiunse anche la grave situazione economica dovuta alla guerra turca che confermava la veridicità della famosa frase del condottiero Montecuccoli: "Per fare la guerra occorrono tre cose: soldi, soldi, soldi." Considerando queste circostanze, il risultato della battaglia di Szentgotthárd rappresentò un vero asso per procedere in maniera veloce alla pace di Vasvár purtroppo con conseguenze devastanti e tragiche per gli ungheresi.

In occasione dell'anniversario 350° della battaglia di Szentgotthárd e della pace di Vasvár i Comuni delle due città, in collaborazione con il Centro di Ricerca delle Discipline Umanistiche dell'Accademia Ungherese delle Scienze, hanno commemorato insieme questi eventi rilevanti anche nella storia europea, nell'ambito di una conferenza scientifica internazionale. Nel corso della conferenza intervenivano numerosi storici ungheresi e stranieri, evocando sotto vari aspetti i momenti importanti della battaglia e della pace. Questo volume contiene i risultati delle ultime ricerche compiute nell'argomento e riporta anche le opere artistiche e culturali nate proprio per la commemorazione giubilare. Il personale del Comune ed i volontari entusiasti dell'Associazione Storia Locale fornivano un contributo inestimabile alla pubblicazione del libro, senza il loro lavoro accurato e coscienzioso non si poteva portare al termine questo progetto. Qui colgo l'occasione per esprimere un sentito ringraziamento a tutti coloro, compresi i partecipanti della conferenza, che hanno aiutato la realizzazione e hanno contribuito al successo dell'evento. Purtroppo, non tutti di loro possono godere dei risultati: il 13 dicembre dello scorso anno è deceduto lo storico, storico della cultura, R. Várkonyi Ágnes, socio ordinario dell'Accademia Ungherese delle Scienze, professoressa emerita del Dipartimento Storia Ungherese nel Medioevo e nell'Età Moderna presso la Facoltà delle Discipline Umanistiche dell'Università degli Studi Eötvös Loránd, ricercatore considerevole dell'era della battaglia di Szentgotthárd che in questo argomento aveva arricchito la storiografia con numerosi studi e analisi scientifiche. Questo libro è dedicato alla sua memoria!

